

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

«ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЇ»

ОС бакалавр

на основі ОС бакалавр, магістр, ОРК спеціаліст (НРК 6, НРК 7)

Освітня програма: Психологія
Спеціальність: 053 Психологія
(денна та заочна форми навчання)

Умань – 2023

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Основною метою вступного екзамену з основ психології є перевірка знань та вмінь вступників.

Внаслідок опрацювання курсу вступник повинен **знати**:

- предмет психології, її завдання, структуру і методи;
- особливості розвитку свідомої та несвідомої сфер психіки;
- основні теорії особистості, темпераменту, характеру;
- психологічну характеристику діяльності особистості;
- індивідуально-психологічні особливості індивіда;
- емоційно-вольову сферу особистості;
- загальні закономірності психічного розвитку в дитячому віці;
- розвиток дитини в ранньому і дошкільному дитинстві;
- психологічні особливості молодшого школяра;
- психологічні особливості підлітка та старшокласника.

Вступник повинен **вміти**:

- аналізувати різні фактори впливу на психічний розвиток особистості;
- диференціювати вікові особливості психічного розвитку особистості;
- добирати методи психодіагностичного дослідження.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ знань і вмінь вступників

<i>Рівень</i>		<i>Бали</i>	<i>Характеристика усних відповідей</i>
Не склав		0 – 99	Вступник виявляє поверхові знання навчальної програми; не вміє виділити теоретичний і фактичний матеріал; неправильно відповідає на запитання; допускає грубі порушення норм літературної мови.
Склав	Початковий	100	Вступник виявляє знання навчальної програми на початковому рівні; має поверхневі уявлення про психічні явища; з допомогою екзаменатора дає відповіді на питання.
		101-109	Вступник відтворює незначну частину навчального матеріалу, має нечіткі уявлення про психічні явища; з допомогою екзаменатора дає відповіді на питання.
		110 – 119	Вступник частково розкриває питання при допомозі викладача. Володіє матеріалом на репродуктивному рівні, демонструє початкові вміння; допускає помилки в мовленнєвому оформленні.
	Середній	120 – 129	Вступник виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає значні помилки у викладі матеріалу, які свідчать про

		недостатньо глибоке засвоєння теоретичних понять.
Середній	130 – 139	Вступник відтворює основний навчальний матеріал, проте демонструє початкові вміння; допускає помилки в мовленнєвому оформленні.
	140 – 149	Вступник виявляє знання і розуміння основних психологічних понять, володіє матеріалом на репродуктивному рівні, демонструє початкові вміння.
Достатній	150 – 159	Вступник у цілому правильно відтворює навчальний матеріал і має достатні психологічні знання для вирішення нескладних психолого-педагогічних завдань. Має чіткі уявлення про психічні та суспільні явища; достатньо володіє науковою термінологією.
	160 – 169	Вступник виявляє достатні знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає деякі помилки, які сам виправляє; у відповіді є поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і незначні порушення норм літературної мови. Вступник уміє зіставляти та узагальнювати засвоєний матеріал.
	170 – 179	Вступник виявляє достатні знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає деякі помилки, які сам виправляє. Вступник уміє зіставляти та узагальнювати засвоєний матеріал, робить власні висновки, виявляє частково евристичний інтерес.
Високий	180 – 189	Вступник ґрунтовно і повно викладає навчально-науковий матеріал, володіє методами дослідження, уміє виділити теоретичне і фактичне в матеріалі; виявляє повне розуміння матеріалу, обізнаний з теоретичними підходами і концепціями, логічно і послідовно обґрунтовує свої думки.
	190 – 199	Вступник ґрунтовно і повно викладає навчально-науковий матеріал, володіє методами дослідження, уміє виділити теоретичне і фактичне в матеріалі; виявляє повне розуміння матеріалу, обізнаний з теоретичними підходами і концепціями, логічно і послідовно обґрунтовує свої думки.
	200	Вступник ґрунтовно, повно та послідовно викладає навчально-науковий матеріал, володіє методами дослідження, уміє виділити теоретичне і фактичне в матеріалі; виявляє повне розуміння матеріалу, обізнаний з теоретичними підходами і концепціями, логічно і послідовно обґрунтовує свої думки; глибоко розкриває суть питання, застосовує теоретичні знання для аналізу соціально-педагогічних явищ, наводить приклади соціально-педагогічних досліджень та з власного соціально-педагогічного досвіду.

СТРУКТУРА ОЦІНКИ

Питання екзаменаційного білета оцінюється за шкалою від 0 до 200 балів. Загальна оцінка за вступне випробування визначається як середнє арифметичне оцінок за кожне питання поділене на кількість питань екзаменаційного білету.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

ОСНОВИ ЗАГАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 1. Предмет психології, її завдання, структура і методи.

Загальне поняття про психіку. Психічні процеси, стани і властивості особистості. Галузі психології. Значення психологічних знань в професійній підготовці вчителів початкових класів. Завдання психології. Методи психологічних досліджень. Спостереження та його види. Експеримент. Тестовий метод. Методи опитування. Психодіагностика в професійній діяльності вчителя початкових класів.

Тема 2. Мозок і психіка.

Мозок як орган психіки. Кора великих півкуль головного мозку і її роль у психічній діяльності людини. Відмінності мозку людини і тварини. Загальне поняття про будову нервової системи. Рефлекторна діяльність мозку. Нервові процеси, їх динаміка. Види гальмувань. Перша і друга сигнальні системи. Функціональна асиметрія півкуль та їх взаємодія.

Тема 3. Розвиток психіки і свідомості. Несвідоме в житті людини.

Виникнення психіки на певному етапі розвитку органічної матерії. Розвиток психіки в тварин. Свідомість людини як вища форма відображення об'єктивної дійсності. Роль праці і мови в історичному розвитку свідомості. Самосвідомість. Когнітивний, емоційний, оціночно-вольовий компоненти самосвідомості. Самооцінка в структурі самосвідомості. Несвідоме в психіці людини. Єдність свідомості і несвідомого в психічній діяльності людини. З. Фрейд: теорія несвідомого і психоаналіз.

Тема 4. Загальне поняття про особистість. Поняття про особистість.

Індивід, особистість, індивідуальність. Активність особистості. Вклад О. Ф. Лазурського, К. К. Платонова, С. Л. Рубінштейна, Г. Айзенка, Г. Олпорта, Р. Кетелла в розробку проблем особистості. Спрямованість особистості. Потреби і мотиви. Інтереси та їх види. Ідеали і переконання. Поняття про світогляд. Особистість і колектив. Міжособистісні стосунки в групах і колективах.

Тема 5. Психологічна характеристика діяльності особистості. Спілкування і діяльність. Зовнішня і внутрішня активність людини. Загальне поняття про діяльність. Відмінності в діяльності людини і поведінці тварин. Цілі і мотиви діяльності. Види дій. Структурні компоненти діяльності:

усвідомлення мети, планування, здійснення діяльності, контроль, перевірка результатів, виправлення помилок, підведення підсумків. Поняття про знання, уміння і навички. Основні види діяльності та їх характеристика.

Тема 6. Увага в діяльності.

Поняття про увагу. Значення уваги в навчальній та трудовій діяльності учнів. Фізіологічні основи уваги. Види уваги. Основні властивості уваги: зосередженість, стійкість, обсяг, розподіл, переключення, розсіяність уваги. Виховання уваги в учнів.

Тема 7. Відчуття і сприймання.

Поняття про відчуття і сприймання, їх значення в житті і діяльності людини. Фізіологічні основи відчуттів та сприймань. Види відчуттів. Пороги відчуттів і чутливість аналізаторів. Явище адаптації. Взаємодія відчуттів та її види. Класифікація сприймань. Залежність сприймання від особистості. Ілюзії. Спостереження і спостережливість.

Тема 8. Пам'ять.

Поняття про пам'ять. Роль пам'яті в житті та діяльності людини. Поняття про асоціації. Фізіологічні основи пам'яті. Види пам'яті. Процеси пам'яті. Мнемічні дії: групування, класифікація, структурування, схематизація, аналогія, перебудова. Умови успішного запам'ятання та відтворення матеріалу. Емоції і пам'ять. Мотивація пам'яті. Індивідуально-психологічні відмінності пам'яті.

Тема 9. Мислення і мова

Поняття про мислення як узагальнене і опосередковане пізнання дійсності, відображення закономірних зв'язків і відношень між предметами і явищами. Мислення і чуттєвий досвід. Фізіологічні основи мислення. Взаємозв'язок мислення і мови. Процеси мислення: аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення, конкретизація. Форми мислення: поняття, судження, умовисновки. Види мислення. Мислення і розв'язування задач. Індивідуально-психологічні особливості в мисленні. Розвиток мислення і мови у дітей молодшого шкільного віку.

Тема 10. Уява.

Поняття про уяву і її фізіологічну основу. Роль уяви в житті і діяльності людини. Види уяви: мимовільна і довільна уява, репродуктивна і творча уява. Сновидіння як вид уяви. Мрія. Способи утворення образів уяви: аналогія, аглютинація, типізація, символізація, схематизація, акцентуація. Розвиток уяви молодшого школяра.

Тема 11. Емоції і почуття.

Загальне поняття про емоції і почуття. Значення емоцій і почуттів в житті людини. Фізіологічні основи емоцій і почуттів. Зовнішній вияв емоцій і почуттів. Види емоцій. Види почуттів. Емоції і потреби. Емоції і діяльність. Форми переживання емоцій і почуттів. Соціальні емоції: гордість, образа,

сором, страх; заздрість і ін. Розвиток емоцій і почуттів.

Тема 12. Воля.

Поняття про волю, її роль в житті особистості. Вольове зусилля. Імпульсивні, довільні, складні вольові дії. Структура складної вольової дії (усвідомлення мети, боротьба мотивів, вибір способу дій, прийняття рішення, виконання). Вольові якості людини: рішучість, мужність, цілеспрямованість, витримка. Розвиток і виховання волі у дітей. Індивідуально-психологічні особливості особистості.

Тема 13. Темперамент.

Поняття про темперамент. Властивості вищої нервової діяльності. Тип ВНД і темперамент. Психологічна характеристика темпераментів. Урахування темпераментів дітей в навчально-виховній роботі.

Тема 14. Характер.

Поняття про характер. Фізіологічні основи характеру. Типове і індивідуальне в характері. Риси характеру, які виражають спрямованість особистості. Вольові риси характеру. Психологічні типи акцентуованих характерів. Формування характеру у дітей, риси характеру українців.

Тема 15. Здібності.

Поняття про здібності. Значення здібностей в житті і професійній діяльності людини. Здібності і діяльність. Біологічне і соціальне в здібностях. Задатки і здібності. Види здібностей (навчальні і творчі здібності, загальні розумові та спеціальні здібності). Зв'язок здібностей з інтересами і нахилами. Умови розвитку здібностей у дітей. Особливості педагогічних здібностей: особистісні дидактичні, організаторські, комунікативні.

ОСНОВИ ВІКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 1. Вступ у вікову психологію.

Загальні закономірності психічного розвитку в дитячому віці. Поняття про ведучу діяльність. Рушійні сили розвитку дітей. Вікові особливості психіки дітей.

Тема 2. Розвиток дитини в ранньому і дошкільному дитинстві.

Особливості психічного розвитку дітей раннього та переддошкільного віку. Розвиток дітей в дошкільному віці. Фізичний розвиток дошкільника. Роль гри в розвитку дитини. Розвиток пізнавальних процесів. Основні особливості інтелектуального розвитку дошкільника. Формування особистості в дошкільному віці. Психологічні особливості дітей шестирічного віку. Психологічна готовність дитини до шкільного навчання. Характеристики основних компонентів психологічної готовності до школи: інтелектуальної вольової, соціальної. Діагностика рівня сформованості психологічної готовності дитини до шкільного навчання.

Тема 3. Психологічні особливості молодшого школяра.

Загальна характеристика віку. Особливості фізичного розвитку в молодшому шкільному віці. Психологічна адаптація до навчання в школі. Особливості навчання дітей шестирічного віку. Характеристика навчальної діяльності молодшого школяра, його ставлення до навчання. Особливості пізнавальних процесів. Можливості прискорення процесів формування абстрактного мислення у молодших школярів. Особливості уваги.

Формування особистості в молодшому шкільному віці. Засвоєння моральних норм і правил поведінки. Особливості розвитку волі і характеру. Почуття і емоції та їх розвиток у молодшого школяра. Роль гри і трудової діяльності в розвитку особистості дитини. Інтереси і здібності та шляхи їх розвитку в молодшому шкільному віці.

Тема 4. Психологічні особливості підлітка та старшокласника.

Основні напрямки психічного розвитку в підлітковому віці. Анатомо-фізіологічна перебудова організму підлітка і її відображення в психічних особливостях віку. Психологічне значення навчальної діяльності для підлітка. Особливості мисленнєвої діяльності. Роль колективу в формуванні особистості підлітка. Особливості формування особистості підлітка, моральні уявлення підлітків. Формування самооцінки і самосвідомості. Почуття дорослості, потреба в спілкуванні. Дружба в підлітковому віці. Розвиток волі і характеру. Інтереси підлітків і розвиток здібностей. Психологічні проблеми статевого виховання. Розвиток пізнавальних інтересів старшокласників. Розвиток наукового світогляду та моральних переконань. Особистість старшокласника, праця старшокласника і вибір професії. Вікові індивідуальні особливості. Нерівномірний психічний розвиток. Поняття про сенситивні періоди. Акселерація фізичного і психічного розвитку дітей і її психолого-педагогічні наслідки.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основи загальної психології

1. Скрипченко О. В., Долинська Л. В., Огороднійчук З. В. Загальна психологія: підручник. К.: Каравела, 2020. 463 с.
2. Максименко С. Д. Загальна психологія: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2021. 271 с.
3. Волошина В. В., Долинська Л. В., Ставицька С. О. Загальна психологія:практикум. К.: Каравела, 2019. 279 с.
4. Дуткевич Т. В. Загальна психологія. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 388 с.
5. Ільїна Н. М. Загальна психологія в екзаменаційних питаннях і відповідях. Навч. посіб. Київ : «Університетська книга», 2018. 239 с.

Основи вікової психології

1. Вікова психологія : навч. Посібник. О. П. Сергеєнкова, О. А. Столярчук, О. П. Коханова, О. В. Пасєка. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 375.
2. Видра О.Г. Вікова та педагогічна психологія. К.: Центр учбової літератури. 2018. 111 с.
3. Кутішенко В.П. Вікова та педагогічна психологія. К: Центр учбової літератури, 2020. 125 с.
4. Павелків Р.В. Вікова психологія. К.: Кондор, 2018. 468 с.
5. Савчин М.І. Вікова психологія: Навчальний посібник. К.: Академвидав, 2019. 382 с.
6. Вікова та педагогічна психологія. Кол. авт.: О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук. К.: Каравела, 2019. 399 с

Програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри психології
Протокол № 13 від 13 квітня 2023 р.

Голова фахової атестаційної комісії

Катерина РАДЗІВІЛ

Завідувач кафедри психології

Олександр САФІН

**ЗГІДНО
З ОРИГІНАЛОМ**